

МИЛАН ИГРУТИНОВИЋ*
Институт за европске студије
Београд

УДК 324(4):323(492+493+436.9)

Оригиналан научни рад

Примљен: 30.08.2019

Одобрен: 12.09.2019

Страна: 101-116

ИЗБОРИ ЗА ЕВРОПСКИ ПАРЛАМЕНТ У ЗЕМЉАМА БЕНЕЛУКСА**

Сажетак: Поред географске блискости, три земље Бенелукса често имају улогу посредника и земаља компромиса на нивоу Европске уније. Тако политичари ових земаља имају високу проходност на више функције у Унији, па су чак три политичара из ових земаља на овим изборима били носиоци листа испред својих група. Поред тога, овим земљама је заједничка фрагментација бирачког тела и парламентарне снаге странака, што је једна од одлика која ће нужно обележавати и рад новог састава Европског парламента и Европске комисије после избора 2019. Резултати избора су довели нека изненађења и благо престројавање на десници, пре свега у Холандији.

Кључне речи: избори, Европски парламент, Холандија, Белгија, Луксембург, 2019.

Увод

У тренутку избора за Европски парламент маја 2019. године, све три земље Бенелукса – Холандија, Белгија и Луксембург – су имале владе са премијерима из либералних странака, у углавном разнородним коалицијама. Из најмање од њих је на сцени одлазећи председник Европске комисије, а из друге две су дошла три носиоца паневропских партијских листа на актуелним изборима.

У Холандији су европски избори дошли два месеца након регионалних избора тако да су се кампање настављале једна на другу. У Белгији су федерални и локални избори одржани истог дана када и европски и саме европске теме су биле донекле загушене државним. Само су у Луксембургу европски избори одржани релативно удаљени од осталих избора. Укупна величина ове три земље није толика да би резултати могли битно утицати на укупне, или бити посебан путоказ укупних токова политике на европском континенту.

---

* milan.igrutinovic@ies.rs

** Овај текст је настао као део пројекта Србија у процесима европских интеграција: глобални контекст, институције и идентитет који под бројем ОН179014 финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

Изборна кампања и резултати у Холандији

Оквир избора за Европски парламент у Холандији одређен је готово деценијском премијерском позицијом Марка Рутеа (Mark Rutte) и његове Народне партије за слободу и демократију (Volkspartij voor Vrijheid en Democratie - ВВД) као стожера владајућих коалиција од 2010. године. Од последњих парламентарних избора марта 2017. године та коалиција је постала сложенија него раније, и чине је још две странке десног центра: Хришћански демократски апел (Christen-Democratisch Appèl - ЦДА) и Хришћанска унија (ChristenUnie - ЦУ), те либерални Д66 (Democraten 66). На европском партијском нивоу чланице ове коалиције су чалнови два табора: ВВД и Д66 су чланице Алијансе либерала и демократа у Европи (АЛДЕ), док су ЦДА и ЦУ чланице Европске народне партије (ЕПП). Хришћанска унија је своју међународну афилијацију пребацила у ЕПП након ових избора, напустивши групу Европских конзервативаца и реформиста (ЕЦР).

Опозициона сцена се може груписати у три целине. Прву чине десне странке, супротстављене власти по питању односа према Европској унији и односу европско - национално, питању миграната и варијететима културних и идентитетских питања. У Другом већу холандске Генералне скупштине¹ најјача десна опозициона странка је Партија за слободу (Partij voor de Vrijheid - ПВВ) под вођством свог оснивача Херта Вилдерса (Geert Wilders), некадашњег члана ВВД који се етаблирао у холандској политици понајвише на питању односа према исламу у широком смислу, од потенцијалног чланства Турске у ЕУ до улоге ислама у домаћој политици. Током претходних десетак година ПВВ је често била и најпопуларнија странка у Холандији, али осим краткотрајне подршке мањинској Рутеовој влади 2010-11. године њен статус је био и остао опозициони. ПВВ је претрпела фактички пораз на последњим регионалним изборима марта 2019. године од стране нове десне странке, Форума за демократију (Forum voor Democratie - ФвД) под вођством Тијерија Бодea (Thierry Baudet). На крајњем десном крилу демохришћанског спектра налази се Реформистичка политичка партија (Staatkundig Gereformeerde Partij - СГП), најстарија партија у Холандији са непрекинутим трајањем и заснована на калвинистичком традиционализму. Она је блиска Хришћанској унији и на претходним изборима за Европски парламент 2014. године су биле у коалицији, али на државном нивоу у опозицији.

Лева опозиција се састоји од социјалистичких, социјал-демократских и еколошких партија. Највећа међу њима је Партија рада (ПвдА) под вођством Франса Тимерманса (Franciscus Timmermans), потпредседника Европске комисије у мандату Жан-Клод Јункера (Jean-Claude Juncker) и носиоца листе Партије европских социјалиста за изборе 2019. године. Партија рада је трпела неколико

---

¹ Холандска скупштина је дводомна. Прво веће (горњи дом, сенат) чини 75 представника изабраних на провинцијалном нивоу (12 провинција у метрополи и три са Кариба). Друго веће (доњи или заступнички дом) чини 150 посланика изабраних са партијских листа по пропорционалном принципу и уз природни цензус за тај број посланика (100/150 = 0,66%).

изборних пораза на националном нивоу, посебно 2017. године када је кажњена од својих бирача због коалирања са Рутевим либералима и када је са 38 спала на 9 мандата у Другом већу скупштине. Нови пораз је претрпела и на регионалним изборима марта 2019. године али је на европским изборима у мају приредила највеће изненађење избивши на прво место у Холандији. Лево од ње је позиционирана Социјалистичка партија (Socialistische Partij - СП), изворно комунистичка-маоистичка странка из 1970-их, и која је претекла Партију рада по броју мандата на изборима 2017. године. Она ипак није имала успеха на европским изборима ни 2014. ни 2019. године нити има устаљену афилијацију на европском нивоу. У овој групи партија се налазе и Зелено-леви (GroenLinks - ГЛ), важна странка коалиције зелених на европском нивоу (Зелени – Европска слободна алијанса – Г-ЕФА). Један од њена два највиђенија политичара, поред председника странке Јесија Клавера (Jesse Klaver) је Бас Ајкхаут (Bas Eickhout), који је један од двоје носилаца листе европске коалиције Г-ЕФА на изборима 2019. године. Странка има снажан раст неколико последњих година и највише је поправила свој парламентарни положај 2017. године добивши 14 након 4 мандата.

Трећа група опозиционих странака су оне фокусиране на поједина друштвена питања. Ту можемо убројати 50плус (50PLUS) која заступа интересе пензионера у социјалном смислу, потом Партију за животиње (Partij voor de Dieren - ПвдД) која заступа права животиња. Обе партије су имале релативног успеха претходних година, и обе су успеле на изборима за Европски парламент 2019. да освоје по један мандат. Поред њих на изборима је учествовала и странка Денк (Denk) која заступа права досељеника у Холандији (на челу су јој парламентарци турског порекла), другачије приступе друштвеној интеграцији кроз заговарање прихватања од стране традиционалног друштва. Денк није успела да добије довољно гласова за мандате у Европском парламенту, нити је раније имала посланика будући да је основана 2015. године.

Како је већ речено, у Холандији су марта 2017. године одржани избори за доњи дом парламента, после којих је уследило шест месеци сложених преговора за формирање владе где је Руте успео да измени коалицију и остане на власти. Ти избори су били више праћени него они претходни зато што су се одржали након брегзита и након избора Доналда Трампа (Donald Trump) за председника САД 2016. године, а мало пре председничких избора у Француској. Значајан део Западних медија је и изборе у Холандији сврстао у изборе на којима ослабљени центар трпи ударце радикалне деснице, коју је у Холандији тада углавном представљао Херт Вилдерс.

Једна од линија Рутеве одбране од напада са десна је била та да је његова власт представљала „добру врсту популизма“ наспрам „лоше врсте“ коју је симболизовао Вилдерс и растући Форум за демократију (Meeus, 2019). Форум за демократију је под вођством Бодеа до почетка 2019. постао практично водећа снага десне опозиције. Они су дошли у центар пажње холандске јавности када су 2016. постали водећа снага иза организације (необавезујућег) референдума о ступању на снагу споразума о асоцијацији између Европске уније и Украјине. Упркос испод половичне излазности, резолутно „не“ на том рефе-

рендуму је донекле одложило усвајање тог споразума и послало сигнал да се на Форум мора рачунати као на озбиљну снагу која поред скептицизма ка спољној политици Уније уз тврдње о њеној инхерентној недемократичности, поседује и организационе способности и ентузијазам присталица. Шта је то што разликује Форум од Вилдерсовог ПБВ-а? У политици, Форум је нешто блажи у својој анти-исламској реторици, иако је спремно окривио „мекану“ мигрантску политику власти за једну пуцњаву и троје страдалих за које је био крив човек турског порекла, непосредно пред пролећне провинцијалне изборе; на широком фронту се противи надлежностима ЕУ и начелно подржава право Холандије за излазак из ЕУ („нексит“) иако не заговарају то као главно питање. Оно што им је донело растућу популарност је можда најпре наступ и стил. За разлику од затвореног и неприступачног Вилдерса, Тијери Бодје користи све медијске линије за свој наступ, поседује високо формално образовање и не бежи од ауре интелектуалца нити се поставља као анти-елитиста (Schaart, 2019).

Пред европске изборе се кристалисала и подела између Рутевих либерала и нарастајућег Форума по питањима односа Холандије и ЕУ. Тијери Бодје је наступио отворено и фронтално, истичући да је он „идеолошки против ЕУ, против заједничког тржишта, против отворених граница, против евра, против целе те ствари“ (Schaart, 2019). Носилац листе Форума за европске односе је био Дерк Јан Епинк (Derk Jan Eppink), новинар који је неко време радио у институцијама ЕУ у Бриселу, о чему је написао две врло критичне књиге које су га позиционирале као једног од најпознатијих инсајдерских критичара Уније. Епинк је у кампањи наглашавао либералну и анти-зелену црту Форума – „сви желе више ЕУ, ми желимо мање ЕУ“, „ФвД се залаже за слободу, да људи доносе своје одлуке. Кажу нам да не смемо више да једемо говеђе месо, да туширања морају кратко да трају, да су дизел возила ђаволи на точковима“ (Henley, 2019). Форум је, суочен са растом популарности ЕУ међу холандским грађанима (86% за останак у ЕУ - van Willigen, 2019) а што је била последица брегзита и превирања у британској политици након 2016, донекле умањио своју реторику о потреби изласка Холандије ЕУ и нису јасно заговарали ни излазак ни референдум о томе током кампање. Док је критиковао ЕУ као „недемократски хаос“, Бодје је истицао важност Европе као цивилизацијског концепта „који је сада у рушевинама“ и предности европске сарадње али ослоњене на националне државе како би се изашло „из хаоса“ (Pieters, 2019a; Kleinpaste, 2019). Пасивизација Форума по питању јасног опредељења за „нексит“ је послужила Рутеу да сам појача реторику по том питању, оптужујући Форум да жели да Холандија напусти ЕУ уз навођење бројних негативних последица тог корака. „Европа није савршена, али не можемо да јој окренемо леђа“, говорио је Руте, називајући Бодјеве идеје о напуштању Уније „чудноватим измишљотинама, заснованим на дивним теоријама које су неком пале напамет на неком тавану“ (Pieters, 2019b). Истовремено, Рутева партија је са два десна члана коалиције (ЦДА и ЦУ) гласала у Доњем дону за предлог да се из ЕУ уговора избаци термин „све ближе унија“ (ever closer union), наглашавајући пожељно ограничавање надлежности Уније и трансфер моћи ка националним државама.

Министар финансија из ЦДА, Хоекстра (Wopke Hoekstra) је изјавио да је време да се „ЕУ погледа у огледало“ кад не може да привуче земље као што су Норвешка, Швајцарска и Британија, и када Шведска и Данска не желе да буду део еврозоне (Слерре, 2019b). Владајућа коалиција је тако градила простор да са једне стране критикује ЕУ до мере до које она жели, а са друге да подржава постојање ЕУ, све контрирајући оснаженој десној опозицији.

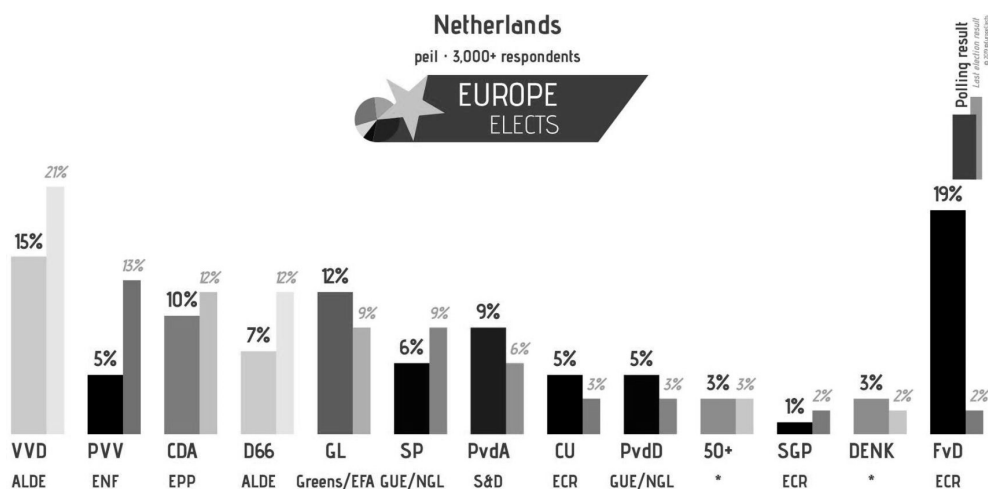
Руте је током кампање стално понављао неколико основних теза, да се ВВД залаже за мање надлежности Брисела који би морао брже да доноси и ефикасније да спроводи одлуке, за чвршћу контролу спољних граница и потпуно пресецање ланаца нелегалне миграције. Хришћанска унија је имала сличан однос према ЕУ и мигрантском питању али уз наглашавање хришћанске компоненте Европе, за сарадњу али без супердржаве у Бриселу. Други коалициони партнер, ЦДА, се залагао да ЕУ кључно води политике спољне безбедности, климатских промена, енергетике, мигрантске политике и економске стабилности, уз већу сарадњу група држава унутар ЕУ уједињених по питањима од заједничког интереса. Дбб је традиционално странка која заговара ширење надлежности ЕУ уз унутрашњу демократизацију. У овој кампањи су тражили веће надлежности за Европски парламент у односу на Европски савет и Комисију, те јачање заједничких политика миграција, енергетике, заједничке одбране, унутрашње безбедности против транснационалног криминала те заједничку пореску политику. Такође, они су једна од ретких партија у ЕУ која устањено заговара да ЕУ буде стални члан Савета безбедности УН те да јединствено заступа чланице у Светској трговинској организацији, Међународном монетарном фонду и Светској банци (Pieters, 2019a).

Вилдерсова ПБВ је држала нешто тврђу линију него Бодоов Форум. Они су јасно тражили напуштање ЕУ и еврозоне, критикујући владу јер учествује у економском поретку који је отворио границе Европе мигрантима и који троши новац на земље Јужне Европе. ПБВ је понудио најкомплетнији програм суверенизације Холандије на овим изборима. Са леве стране, Зелено-леви су углавном причали о еколошким темама, с обзиром да су и чланови Зелене коалиције на ЕУ нивоу. Обновљива енергија и широко доступни и пан-европски јавни транспорт су били основне тачке њиховог програма, док се по питању функционисања ЕУ тражила већа транспарентност кроз институције, увођење транснационалних листа ради развоја демократије на ЕУ нивоу те смањење прага за гласање на 16 година. Социјалисти су понудили најрадикалнији програм реформи институција ЕУ, тражећи да се укине Комисија те да земље директно шаљу своје предлоге ојачаном Европском парламенту на усвајање, уз смањивање надлежности ЕУ и преполовљавање њеног буџета. Они су такође супротстављени идеји ЕУ као супердржаве па и ЕУ као заједничке владе. Партија рада је тражила мање реформе ЕУ, кроз увођење већинског принципа гласања и одлучивања ради веће ефикасности, фиксирање локације Парламента уместо путовања између Брисела и Стразбура. Франс Тимерманс је током кампање у први план често стављао питање климатских промена, тврдећи да су за то питање сва остала питања повезана. ПвДА је практично једина холандска партија која је предлагала већу улогу ЕУ у креирању позитивних социјалних промена,

опорезивању великих компанија и уопште праведнијој расподели економских добитака на нивоу ЕУ (Pieters, 2019a; Cokelare, 2019).

Резултати избора су донели значајно изненађење у виду релативне победе Тимермансове ПвдА, која је прошла знатно боље од очекивања и најава анкета. Два су главна разлога за то. Прво, Франс Тимерманс је лично, као „шпиценкандидат“ европских социјал-демократа био веома активан и у Холандији и на ЕУ нивоу, и чини се да је успео да подигне профил странке кроз ту позицију. Друго, ПвдА је успела да поврати део разочараних бирача, нудећи јасније профилисану понуду у односу на либерале и десни центар, и успела и да се профилише као контратежа – барем на ЕУ нивоу – укупној динамици односа између десног центра и крајње деснице која је фундаментално обележавала холандску политику задњих неколико година. Такође, нешто већа излазност на овим изборима – 41,9% у односу на очекивања па и у односу на претходне изборе (37,2% у 2014) изгледа да је дошла кроз већи одзив бирача за ПвдА. Посебно изненађење је лоше изборни резултат Вилдерсовог ПВВ-а који није прошао природни цензус а тиме није освојио мандат у Европском парламенту, поткрепљујући тиме тезу о престројавању гласача деснице од Вилдерса ка Бодеу, који је узео три мандата, лошије од очекиваног након регионалних избора.

Слика 1: Упросечене вредности анкета пред изборе у Холандији.²

² Europe Elects - <https://europeelects.eu/european-union/netherlands/>

Слика 2: Резултати избора у Холандији.

Избори за Европски парламент 2019. у Холандији (26 мандата по изборној расподели)				
странка	број посланика 2014.	европска афилијација 2014.	број посланика 2019.	европска афилијација 2019.
Партија рада (ПвДА)	3	Прогресивна алијанса демократа и социјалиста (СиД)	6	Прогресивна алијанса демократа и социјалиста (СиД)
Народна партија за слободу и демократију (ВВД)	3	Алијанса либерала и демократа у Европи (АЛДЕ)	4	Обновимо Европу (АЛДЕ)
Хришћански демократски апел (ЦДА)	5	Европска народна партија (ЕПП)	4	Европска народна партија (ЕПП)
Форум за демократију (ФвД)	странка није постојала		3	Европски конзервативци и реформисти (ЕЦР)
Зелени-леви (ГЛ)	2	Зелени - Европска слободна алијанса (Г-ЕФА)	3	Зелени - Европска слободна алијанса (Г-ЕФА)
Демократе 66 (Д66)	4	Алијанса либерала и демократа у Европи (АЛДЕ)	2	Обновимо Европу (АЛДЕ)
Хришћанска унија (ЦУ)	1	Европски конзервативци и реформисти (ЕЦР)	1	Европска народна партија (ЕПП)
Реформистичка политичка партија (СГП)	1	Европски конзервативци и реформисти (ЕЦР)	1	Европски конзервативци и реформисти (ЕЦР)
Партија за животиње (ПвД)	1	Европска уједињена левица - Нордијска зелена левица (ГУЕ-НГЛ)	1	Европска уједињена левица - Нордијска зелена левица (ГУЕ-НГЛ)
50плус	0		1	Европска народна партија (ЕПП)

Изборна кампања и резултати у Белгији

Кампања за изборе за Европски парламент у Белгији се одвијала паралелно са кампањом за федералне и за регионалне изборе, који су одржани истог дана, 26. маја. Сложени управни систем (шест парламената) и важност језичких разлика су генерално условили и расцепканост партијског спектра и сложене коалиције као начин управљања земљом³. За почетак, морамо уочити да кроз језичку поделу функционишу идеолошки блиски „парови“ странака. Франкофона Социјалистичка партија (Parti socialiste - СП) и фламанска „дру-

³ Белгијски федерални парламент је дводомни, и чине га Представнички дом (150 представника) и Сенат (60 сенатора). Представнички дом се бира преко 11 изборних (језичких) округа: пет фламанских, пет валонских и један двојезични, пропорционално по популацији.

гачија“ Социјалистичка партија (Socialistische Partij Anders – Сп.а) су настале из поделе некад јединствене Социјалистичке партије Белгије, крајем 1970-их. Слично том распаду на две језичке фракције, некада уједињени демохришћани од краја 1968. функционишу кроз две партије десног центра, франкофони Хуманистички демократски центар (Centre démocrate humaniste – цдХ) и фламанске Хришћанске демократе и Фламанце (Christen-Democratisch en Vlaams – ЦДиВ), која је у традиционално била највећа појединачна фламанска партија. Трећа партија из некада јединственог блока је германофона Хришћанска социјална партија (Christlich-Soziale Partei – ЦСП) која стабилно заступа бројчано малу немачку заједницу лоцирану на истоку провинције Лијеж, уз немачку границу. Иако нису потекле из исте партије, франкофони Реформистички покрет (Mouvement Réformateur - МР), под вођством тренутног премијера Шарла Мишела (Charles Michel) има свог фламанског „пара“ у Отвореним фламанским лигбералима и демократама (Open Vlaamse Liberalen en Democraten – Опен ВЛД), чији је – и на европском нивоу – најпознатији политичар Ги Верхофстат (Guy Verhofstadt), један од лидера листе АЛДЕ на изборима за Европски парламент и вођа те групације у текућем сазиву. Зелене партије су такође организоване по језичком принципу: франкофони Еколо (Écologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales) и фламански Зелени (Groen). Ових девет партија у четири сада већ стандардне групације (социјалдемократске, демохришћанске, либералне и зелене) обично представљају највећи део бирачког тела Белгије.

Међутим, политичка сцена у Фламанији је задњих година под притиском раста регионалних, ексклузивно фламанских партија које суштински заговарају мирну сепарацију свог региона од Белгије. Прва међу њима је Нова фламанска алијанса (Nieuw-Vlaamse Alliantie, Н-ВА) која на европском нивоу припада групи ЕЦР, а залаже се за супсидијарност и конфедерализам на европском нивоу, поред регионализма и конфедерализма (као корака ка сецесионизму) на белгијском нивоу, док је неки аутори обележавају као националистичку, популистичку, неолибералну и конзервативну партију (Abts et al, 2019, p. 854-855). Последњих неколико година она је, по резултатима и анкетама, углавном најјача појединачна партија у Белгији (Слеппе, 2019а). Од 2014. до 2018. године била је део владајуће коалиције са Мишеловим Реформистичким покретом, фламанским либералима и демохришћанима, а напустила је владу крајем 2018. због супротстављања белгијском потпису на Декларацији из Маракеша (Глобални споразум о миграцијама) будући да је њена политичка позиција везана за чвршћу контролу спољних граница Уније и прекид илегалне миграције, по чему је оштро критиковала и ЕУ. Друга снага фламанске деснице је Фламански интерес (Vlaams Belang - Фл. Беланг), чији је значајан успех на локалним изборима октобра 2018. најавио и добар резултат на тројним мајским изборима 2019. Поред фламанског сецесионизма који укључује и „флексит“ – излазак Фламаније и из ЕУ (Boylan, Turkina, 2019, p. 6), Фламански интерес се залаже за тврђи став према мигрантима и мигрантској политици, нулту толеранцију у примени закона чији су прекршиоци често мигранти (ситне крађе, улична препродаје дроге) и активнију укљученост државе у борбу против исламског те-

роризма. Објашњавајући растућу популарност Фламанског интереса, њен лидер Том ван Грикен (Tom Van Grieken) је отворено истакао да је партија посебно популарна код млађих гласача из једноставног разлога: „имали смо терористичке нападе и велику мигрантску кризу“ (Segulus, 2019). Треба истаћи и да је Фл. беланг потрошила два пута више новца на кампању преко друштвених мрежа него што је то урадила Н-ВА као појединачно највећа белгијска партија (Segulus, 2019). Изузетак од свих побројаних партија, по томе што оперише на целој територији и није језички подељена је Радничка партија Белгије (Partij van de Arbeid van België; Parti du Travail de Belgique), левичарска чланица ГУЕ-НГЛ на европском нивоу.

Напуштање владајуће, тзв. шведске коалиције (плава боја за Н-ВА, жута за две либералне партије, и крст за ЦДиВ) од стране Н-ВА је показала снагу мигрантског питања у домаћој белгијској политици, која се пренела и на европску политику, дајући на значају питању заштите спољних граница и унутрашње безбедности. Поред тога, школске акције о еколошким проблемима од краја 2018. су добиле на политичком значају све до самих избора, и за две зелене странке и мањим делом левицу су представљали додатни начин да профилу своје политике. Исто тако, социјално мотивисани штрајкови од почетка 2019. године и посебно генерални штрајк од фебруара су били усмерени против неолибералних мера Мишелове владе и допринели су укупно слабом резултату и његових и Верхофстатових либерала на сва три мајска избора. Чини се да се Радничка партија најбоље снашла у тим околностима, форсирајући чврст синдикални приступ штрајковима и шаљући неколико кључних порука: да ће њихови парламентарци приходовати само део плате колика је и просечна радничка плата у Белгији, да ће давати приоритет јавном сектору као сервису грађана, те да ће се борити против ушанчених корпоративних интереса у ЕУ (Broder, 2019).

Партија Фламански интерес је направила озбиљан резултат на сва три избора 26. маја, показујући јачи искорак фламанских гласача у десно, будући да је и Н-ВА остварила солидан резултат, мада на европском нивоу не као 2014. године јер је изгубила један мандат. На федералном нивоу су узеле збирно око 43% фламанских гласова (Н-ВА 24,8% и Фл. беланг 18,6%) и по три мандата у Европском парламенту. Фламанске партије владајуће коалиције су узеле збирно тек 28,5% на федералним изборима и по два мандата у Европском парламенту. Франкофони социјалисти су остали појединачно најјача партија у свом језичком корпусу, са 26,2% на федералним изборима и два мандата у ЕП. Дobar резултат обе зелене странке, посебно Еколоа у Бриселу, им је омогућио три мандата у ЕП (Brzozowski, 2019). Укупно узев, приметна су два различита тренда. У фламанском корпусу јача десни, сецесионистички блок уз слаб либерални и десни центар и сасвим слабу левицу. Лидер Н-ВА и градоначелник Антверпена, Барт де Вевер (Bart De Wever), је на вече саопштавања изборних резултата изјавио „краљу ће требати велика кутија парацетамола, оних јачих“ (Verschelden, 2019), алудирајући на снагу две партије које се у суштини залажу за сецесију фламанског дела државе. Око Вл. беланга је до сада био подизан „санитарни кордон“ јер практично нико није желео са њом да

сарађује кроз коалиције. Њен раст донекле одговара и Н-ВА јер се она сада може приказати као неизбежни фактор белгијске политике; већ је била у претходној влади из које је изашла својом вољом и на основу својих ставова а који поред Ф. беланга делују умерено и прихватљиво за остале актере (Brzozowski, 2019). Са друге стране, у франкофоном корпусу је ојачала левица, уз очување позиција социјалиста као појединачно најјаче партије и уз раст Радничке партије и зелених. Мишелови либерали и опозициони демохришћани су претрпели јасне иако не посебно драматичне поразе.

Слика 3: Резултати избора за Европски парламент у Белгији.

Избори за Европски парламент 2019. у Белгији (21 мандат по изборној расподели)				
странка	број посланка 2014.	европска афилијација 2014.	број посланка 2019.	европска афилијација 2019.
Нова фламанска алијанса (Н-ВА)	4	Европски конзервативци и реформисти (ЕЦР)	3	Европски конзервативци и реформисти (ЕЦР)
Фламански интерес (Фл. Беланг)	1	Европа нација и слобода (ЕНФ)	3	независни
Социјалистичка партија (ПС) - франкофона	3	Прогресивна алијанса демократа и социјалиста (СиД)	2	Прогресивна алијанса демократа и социјалиста (СиД)
Фламаски либерали и демократе (Опен ВЛД)	3	Алијанса либерала и демократа у Европи (АЛДЕ)	2	Обновимо Европу (АЛДЕ)
Хришћански демократи и Фламанци (ЦДнВ) - фламанска	2	Европска народна партија (ЕПП)	2	Европска народна партија (ЕПП)
Еколо - франкофона	1	Зелени - Европска слободна алијанса (Г-ЕФА)	2	Зелени - Европска слободна алијанса (Г-ЕФА)
Реформистички покрет (МР) - франкофона	3	Алијанса либерала и демократа у Европи (АЛДЕ)	2	Обновимо Европу (АЛДЕ)
Зелени (Грон) - фламанска	1	Зелени - Европска слободна алијанса (Г-ЕФА)	1	Зелени - Европска слободна алијанса (Г-ЕФА)
Социјалистичка партија (Сп.а) - фламанска	1	Прогресивна алијанса демократа и социјалиста (СиД)	1	Прогресивна алијанса демократа и социјалиста (СиД)
Радничка партија Белгије (ПТБ-ПВДА)	0	Европска уједињена левица - Нордијска зелена левица (ГУЕ-НГЛ)	1	Европска уједињена левица - Нордијска зелена левица (ГУЕ-НГЛ)
Хуманистички демократски центар (цдХ) - франкофона	1	Европска народна партија (ЕПП)	1	Европска народна партија (ЕПП)
Хришћанска социјална партија (ЦСП) - немачка	1	Европска народна партија (ЕПП)	1	Европска народна партија (ЕПП)

Три су сценарија за формирање нове белгијске владе. Влада састављена од десног центра, овај пут са стожером око Н-ВА за разлику од претходне владе чији су стожер били Мишелови либерали, би била можда најлогичнији исход федералних избора. Даље, франкофони социјалисти, као појединачно најјача странка, су спремни да преговарају о новим финансијским аранжманима између федерације и региона, и тако чине корак у сусрет Н-ВА која је номинално суздржана према овој коалиционој могућности, стварања специфичне „конфедералне“ коалиције. Трећа опција је да се створи широки фламански блок без Н-ВА или Фламанског интереса уз погодне франкофоне партнере (Слеппе, 2019а; Dennison, Zerka, 2019, р. 19). Чини се да је у сваком случају фламански елемент критично важан, а у оквиру њега се Н-ВА успела најбоље позиционирати за учествовање у федералној власти. Две зелене странке су оствариле одређени напредак, а на нивоу ЕП су узеле три уместо два мандата 2014. године. Имајући у виду и шире европске трендове, посебно у суседима Немачкој и Луксембургу, оне могу бити пожељне чланице нове владајуће коалиције. Сам Шарл Мишел је добио нову улогу на нивоу ЕУ, будући да је почетком јула изгласан за новог шефа Европског савета. Тиме се уклонио из белгијске политике, којој највероватније следи период подужега тражења математички и програмски могуће коалиције.

Промене у скупу од 21 посланика које је Белгија послала у Европски парламент нису посебно велике. Скок Фл. беланга са једног на три мандата, благо слабљење две либералне странке (четири уместо шест мандата) и појава Радничке партије у ЕП су најважније новости. Пет партија шаље по два посланика и пет по једног посланика; само две десне фламанске партије шаљу по три посланика.

Изборна кампања и резултати у Луксембургу

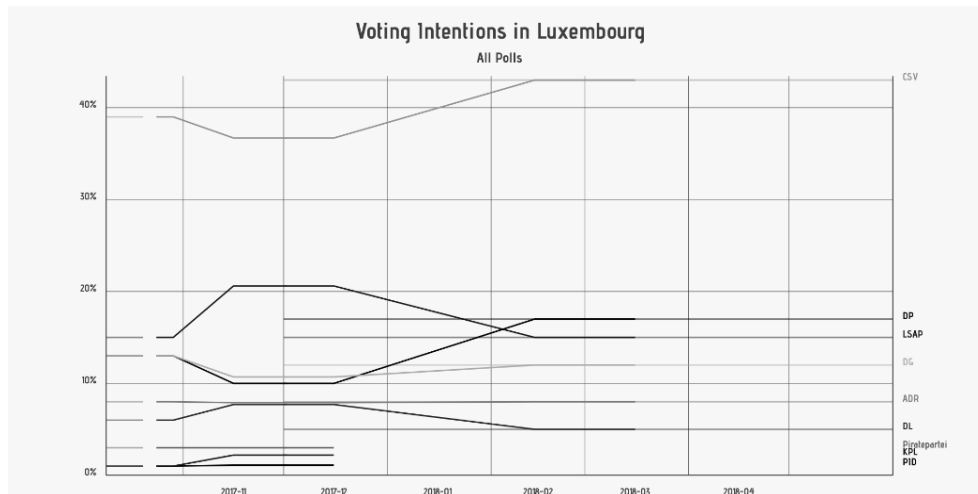
У Луксембургу се од 2013. године на власти налази тзв. семафор коалиција, састављена од Демократске партије (Demokratesch Partei - ДП) премијера Ксавијера Бетела (Xavier Bettel), Луксембуршке социјалистичке радничке партије (Lëtzebuerger Sozialistesche Aarbechterpartei - ЛСАП) и Зелене партије („жути“, „дрвени“ и „зелени“). Иста коалиција је обновила власт на парламентарним изборима октобра 2018. године, стварајући себи релативно чисту ситуацију пред изборе за Европски парламент. Паралелно с тим, главна опозициона и традиционално појединачно највећа странка у Луксембургу је Хришћанска социјална народна партија (Chrëschtlech Sozial Vollekspartei – ЦСВ), чланица ЕПП из које долази председник Европске комисије Жан-Клод Јункер. Мимо Бетела (од 2013) и Гастона Торна (Gaston Thorn) током 1970-их, из ЦСВ-а су долазили сви премијери Луксембурга од Другог светског рата до данас.

Резултати избора за Европски парламент су по први пут довели до тога да ЦСВ не буда прворангирана партија, иако су то анкете најављивале. Владајућа Демократска партија је однела 21,4%, свега 0,3% више од ЦСВ, али довољно симболички битно да потврди снагу и Бетелове партије и шаренолике коалиције на власти. И ДП и ЦСВ су узеле по два мандата од укупно шест, док је у претходном сазиву Европског парламента тај однос био три према један у

корист ЦСВ-а. Ово је уједно и највећи бројчани значај избора. Проблем за ЦСВ је што је она у дужем, вишегодишњем паду популарности, који је потврђен и на националним и на европским изборима. Са друге стране, социјалисти су били у паду од избора 2013. године али су успели да се задрже на резултату (око 12%) који им је обезбедио један мандат и останак у Европском парламенту. Зелени су наставили свој раст, са 10,1% на националним изборима 2013. године до 15,1% 2018. године, да би на европским изборима 2019. године узели 18,9% и такође задржали свој мандат (Roberts, 2019). У спектру партија које су узеле места у Европском парламенту ниједна се не може описати као евроскептична или као популистичка.

За разлику од Холандије и Белгије, мигрантско питање није било изражено у луксембуршкој јавности током кампање. По многим анкетама најпопуларнији политичар и тренутни министар иностраних послова, социјалиста Жан Аселборн (Jean Asselborn) се залаже за заједничку и релативно отворену ЕУ политику према мигрантима, и често се јавно сукобљава са припадницима деснице и на националном и на европском нивоу. Стога су главне теме у Луксембургу биле могуће последице брегзита, питање владавине права у ЕУ (и однос према појединим источним државама) те економска и фискална политика ЕУ. На последњем питању је дошло до разлика у ставовима у владајућој коалицији, будући да су ЛСАП и Зелени заинтересовани за проактивнију улогу ЕУ и веће редистрибуцију новца, док је ДП у суштини заговорник досадашње фискалне политике, и у томе слична холандској влади или белгијским либералима (Dennison, Zerka, 2019, p. 35). Демократска партија је значајну енергију у претходном периоду посветила изменама у пореском систему, имајући у виду лукративан положај војводства као пореског раја и негативно наслеђе афера из времена кад је Жан-Клод Јункер био премијер (Banea, 2019). Чини се да је тај напор и донео добре резултате демократама.

Слика 4: Упросечене вредности анкета пред изборе у Луксембургу.⁴

⁴ <https://europeelects.eu/european-union/luxembourg/>

Слика 5: Резултати избора у Луксембургу.

Избори за Европски парламент 2019. у Луксембургу (6 мандата по изборној расподели)				
странка	број посланка 2014.	европска афилијација 2014.	број посланка 2019.	европска афилијација 2019.
Демократска партија (ДП)	1	Алијанса либерала и демократа у Европи (АЛДЕ)	2	Обновимо Европу (АЛДЕ)
Хришћанска социјална народна партија (ЦСВ)	3	Европска народна партија (ЕПП)	2	Европска народна партија (ЕПП)
Зелена партије (Зелени)	1	Зелени - Европска слободна алијанса (Г-ЕФА)	1	Зелени - Европска слободна алијанса (Г-ЕФА)
Луксембуршка социјалистичка радничка партија (ЛСАП)	1	Прогресивна алијанса демократа и социјалиста (СиД)	1	Прогресивна алијанса демократа и социјалиста (СиД)

Уместо закључка

У односу на предизборне анкете, резултати су донели три изненађења. У Холандији је посве неочекивано победила Партија рада, док је Форум за демократију који је углавном водио у анкетама био тек четврти. У Луксембургу је Хришћанска социјална народна партија по први пут постала другопласирана партија, иза владајуће Демократске партије. Гледајући збирно, у ове три земље није било драматичних промена, и с обзиром на њихову величину (53 посланичка места) и фрагментираност политичке сцене, не можемо рећи да су оне посебно утицале на укупне резултате на европском нивоу. Можда је главни утисак добар резултат Партије рада, имајући у виду укупно слаб резултат социјалдемократа на европском нивоу.

Раст деснице је у овим земљама био у суштини умерен. Сама холандска влада годинама уназад држи углавном чврсту линију по неколико питања ЕУ политика, од финансија, противећи се фискално уједињавању и заговарајући политике ниских буџетских дефицита, до отпора политици проширења ЕУ, и то чини великим делом како био задржала кредибилитет код већинског десног бирачког тела и смањила простор за напад са те стране (Kleinpaste, 2019). Оно што су такође показали европски и регионални избори овог пролећа је да је простор за крајњу десницу углавном ограничен, тј. да се Форум за демократију и Вилдерсова ПБВ боре за исто бирачко тело које не показује знаке осетног раста. Успех ФвД-а је дошао углавном на штету ПБВ-а, пре него што је ФвД себи привукао нове гласаче (Dikov, 2019). У Белгији је ситуација другачија јер је тамо раст деснице концентрисан у фламанској заједници и мораће се чекати на формирање нове владе да би се подробније уочиле могуће промене у унутрашњим односима.

Успех Тимерманса и Партије рада је на европском нивоу био други највећи успех за европске социјалдемократе, после шпанске ПСОЕ. Тимерманс је накратко фигурирао као могући компромисни предлог за шефа Европске комисије, али су одужени преговори унутар Европског савета ипак довели до тога да Урсула фон дер Лајен (Ursula von der Leyen), немачка министарка одбране из редова ЦДУ-а, буде предложена за то место. Можда и једнако изненађење је направљено избором Шарла Мишела за председника Европског савета након истека мандата Доналду Туску (Donald Tusk) који је сам наследио Белгијанца на том месту, Хермана ван Ромпуја (Herman van Rompuy). У том избору се видела и снага Емануела Макрона (Emmanuel Macron) који је успео да прикаже либералног колегу Мишела – франкофоног премијера Белгије који је вођа коалиције са две (до 2018. три) фламанске партије – као практично и разумно решење за ту позицију, имајући у виду сложености белгијске политике и паралеле које се у том смислу могу повући са ЕУ. Тиме се још једном показала и позиција неке земље Бенелукса као пожељне географије компромиса око персоналних решења.

Литература:

1. Abts Koen, Dalle Mulle Emmanuel, Laermans Rudi (2019): “Beyond issue diversification: N-VA and the communitarisation of political, economic and cultural conflicts in Belgium”, *West European Politics*, Vol. 42, Issue 4, pp. 848-872.
2. Banea Andra et al (2019): “EU country briefing: Luxembourg”, *Euractiv*, 6 May, <https://www.euractiv.com/section/eu-elections-2019/news/eu-country-briefing-luxembourg/>
3. Boylan Brandon M., Turkina Ekaterina (2019): “Calling on Europe? Secessionist Political Parties and Their Communications to the European Union”, *Journal of Common Market Studies*, <https://doi.org/10.1111/jcms.12895>.
4. Broder David (2019): “A Marxist in the European Parliament: An Interview with Marc Botenga”, *Jacobin*, 31 May, <https://jacobinmag.com/2019/05/ptb-belgium-european-parliament-workers-party>
5. Brzozowski Alexandra (2019): “Belgium’s ‘Black Sunday’ sees far-right surge, threatens new government crisis”, *Euractiv*, 27 May, <https://www.euractiv.com/section/eu-elections-2019/news/belgian-black-sunday-sees-far-right-surge-threatening-new-government-crisis/>
6. Van Willigen Niels (2019): “Dutch leadership: the end of mere pragmatism?”, *European Council on Foreign Relations*, 6 May, https://www.ecfr.eu/article/commentary_dutch_leadership_the_end_of_mere_pragmatism
7. Verschelden Wouter (2019): “Belgian king’s far-right migraine”, *Politico*, 29 May, <https://www.politico.eu/article/belgium-vlaams-belang-flanders-alliance/>
8. Dennison Susi, Zerka Pawel (2019): The 2019 European Election: How Anti-Europeans Plan to Wreck Europe and What Can Be Done to Stop It, European Council of Foreign Relations, Berlin.

9. Dikov Ivan (2019): “Anti-EU Populists ‘Forum for Democracy’ Surprisingly Win Provincial Elections in Netherlands”, *European Views*, 21 March, <https://www.european-views.com/2019/03/anti-eu-populists-forum-for-democracy-surprisingly-win-provincial-elections-in-netherlands/>
10. Kleinpaste Thijs (2019): “The New Face of the Dutch Far-Right”, *Foreign Policy*, 28 March, <https://foreignpolicy.com/2019/03/28/the-new-face-of-the-dutch-far-right-fvd-thierry-baudet-netherlands-pvv-geert-wilders/>
11. Meeus Tom-Jan (2019): “Mark Rutte's last stand”, *Politico*, 19 April, <https://www.politico.eu/article/the-netherlands-prime-minister-mark-rutte-last-stand-populism-far-right/>
12. Pieters Janene (2019a): “Dutch Parties' Views for Europe Election Range from Nexit to Joint Defense”, *NL Times*, 10 May, <https://nltimes.nl/2019/05/10/dutch-parties-views-europe-election-range-nexit-joint-defense>
13. Pieters Janene (2019b): “Dutch PM Criticizes Populist Politician's 'Irresponsible' Nexit Views”, *NL Times*, 15 May, <https://nltimes.nl/2019/05/15/dutch-pm-criticizes-populist-politicians-irresponsible-nexit-views>
14. Roberts Duncan (2019): “EP Election: 7 Things We Learned from the Vote in Luxembourg”, *Delano*, 27 May, <https://delano.lu/d/detail/news/ep-election-7-things-we-learned-vote-luxembourg/205990>
15. Schaart Eline (2019): “5 things to know about Dutch far right’s new figurehead”, *Politico*, 25 March, <https://www.politico.eu/article/thierry-baudet-forum-for-democracy-netherlands-5-things-to-know-about-dutch-far-rights-new-figurehead/>
16. Henley Jon (2019): “Dutch Eurosceptics dream of united front to roll back EU”, *The Guardian*, 20 May, <https://www.theguardian.com/world/2019/may/20/dutch-eurosceptics-dream-of-united-front-to-roll-back-eu>
17. Cerulus Laurens (2019): “Inside the far right’s Flemish victory“, *Politico EU*, 27 May, <https://www.politico.eu/article/inside-the-far-rights-flemish-victory/>
18. Cleppe Pieter (2019a): “European and national elections in Belgium: is new political gridlock on the horizon?”, *Open Europe*, 25 April, <https://openeurope.org.uk/today/blog/european-and-national-elections-in-belgium-is-new-political-gridlock-on-the-horizon/>
19. Cleppe Pieter (2019b): “The Netherlands looks set to send a strong Eurosceptic contingent to the European Parliament”, *Open Europe*, 8 May, <https://openeurope.org.uk/today/blog/the-netherlands-looks-set-to-send-a-strong-eurosceptic-contingent-to-the-european-parliament/>
20. Cokelare, Hanne (2019): “Timmermans votes as Dutch kick off EU election”, *Politico EU*, 23 May, <https://www.politico.eu/article/frans-timmermans-votes-european-election-2019/>

EUROPEAN PARLIAMENT ELECTIONS IN BENELUX COUNTRIES

Summary: Besides the geographic proximity, the three Benelux countries often have a role of mediators and compromise countries at the EU level. Thus, the politicians of these countries have high upward mobility to higher offices of the Union, and three politicians of these countries are leading candidates of their party groups in these elections. Also, fragmentation of the electorate and parliamentary party representation is one of the common features

that will mark the work of the new European Parliament and the new European Commission after the 2019 elections. The results of the elections have brought some surprises and mild shift on the right, primarily in the Netherlands.

Key words: elections, European Parliament, Netherlands, Belgium, Luxembourg, 2019.